

Visie kunst en cultuur in het basisonderwijs

1. Pedagogische visie op kunst en cultuur

Kunst en cultuur zijn essentieel voor de brede en harmonische ontwikkeling van elk kind. Ze maken deel uit van een krachtig, betekenisvol onderwijs waarin kinderen de wereld verkennen, begrijpen en mee vormgeven. Door in contact te komen met diverse kunst- en cultuuruitingen — uit het verleden en het heden, uit de eigen leefwereld en daarbuiten — verruimen kinderen hun blik en ontwikkelen ze een open, nieuwsgierige houding. **Kunst- en cultuuruitingen** omvatten onder meer artistieke creaties, kunststromingen en uitingen uit beeldende kunst, muziek, dans, drama, media, architectuur, design, mode, erfgoed, folklore, feesten en andere culturele praktijken.

Vanuit de OVSG-visie op gelijke onderwijskansen draagt kunst- en cultuureducatie bij tot het versterken van het cultureel en sociaal kapitaal van alle leerlingen. Een doelgericht en rijk aanbod biedt kansen tot participatie, herkenning en expressie, en stimuleert elk kind om talenten te ontdekken en te ontwikkelen. Kunst en cultuur worden daarbij niet geïsoleerd benaderd, maar geïntegreerd in een samenhangend curriculum.

De muzische ontwikkeling vertrekt vanuit beleving en impressie. Kinderen nemen waar met al hun zintuigen, laten zich raken en verwonderen zich. Deze rijke ervaringen vormen het vertrekpunt voor exploratie en betekenisgeving. Onder begeleiding leren kinderen hun indrukken verdiepen, verwoorden en verbinden met inzichten over zichzelf en de wereld.

Kunst is een krachtige taal die kinderen helpt uitdrukken wat hen bezighoudt. In beeld, klank, beweging, woord en spel ontwikkelen ze hun expressie en communiceren ze op een persoonlijke manier. Het verbeelden en creëren zijn daarbij centrale leerprocessen: kinderen experimenteren, maken keuzes en geven vorm aan ideeën en ervaringen. Zowel het proces als het resultaat zijn waardevol en dragen bij aan eigenaarschap, zelfvertrouwen en motivatie.

Reflectie en dialoog vervolledigen het leerproces. Door kunst en cultuur te beschouwen, leren kinderen kijken, luisteren, benoemen en waarderen. Ze ontwikkelen kritische zin, leren verschillende perspectieven innemen en groeien in respect voor diversiteit.

Een sterk kunst- en cultuuronderwijs, in lijn met de minimumdoelen muzische vorming, verbindt beleven, creëren en reflecteren. Het stimuleert kinderen om actief, creatief en betrokken deel te nemen aan de samenleving en draagt bij tot hun ontwikkeling als veelzijdige en geïnspireerde mensen.

2. Didactische visie op kunst en cultuur

2.1 Algemeen

Het **creatief proces** is een gestructureerde maar flexibele leidraad voor kwaliteitsvol muzisch onderwijs. Het stimuleert de creativiteit, maar ook het kritisch denken, reflectie, samenwerking en probleemoplossing. Het creatief proces herhaalt zich steeds opnieuw (cyclisch).

Fasen van het creatief proces

1. Impressie en oriënteren

- Start vanuit ervaringen, prikkels of indrukken (bv. verhalen, kunst, gebeurtenissen).
- Vermijd een te sterke focus op techniek vanaf het begin.
- Doel: verbeelding en persoonlijke betrokkenheid op gang brengen.

2. Onderzoeken – exploreren – experimenteren – creëren

- Leerlingen verkennen materialen, technieken en expressievormen (lichaam, stem, media...).
- Neem voldoende tijd voor onderzoek; te snel creëren beperkt creativiteit.

Opbouw

Exploreren: vrij verkennen zonder eindproduct.

Experimenteren: uitproberen en ervaringen opdoen.

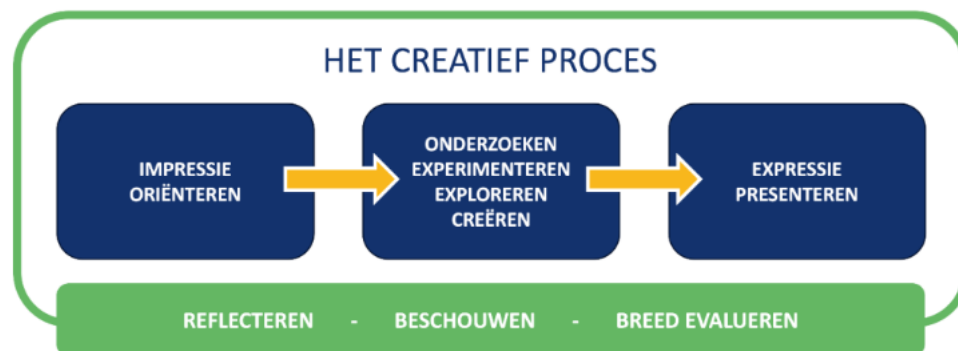
Creëren: komen tot een eigen expressie of product.

3. Reflecteren, beschouwen en evalueren

- Doorheen het hele proces: reflectie = motor van leren.
- Leerlingen denken na over eigen werk en dat van anderen op basis van criteria.
- Versterkt inzicht, taalgebruik en sociale vaardigheden.

4. Expressie en presenteren

- Resultaten kunnen gedeeld worden in een presentatie.
- Waardevol voor waardering, reflectie en groei.
- Presenteren is een vaardigheid die expliciet aangeleerd wordt.

2.2 Specifiek

Didactische suggesties

Werk vanuit beleving en impressie

- Vertrek vanuit beleving, verwondering en zintuiglijke ervaringen.
- Laat leerlingen overwegend eerst 'doen en ervaren' vooraleer er theoretisch geduid wordt.

Werk procesgericht i.p.v. productgericht

- Leg de nadruk op het creatieve proces (experimenteren, proberen, falen, bijsturen).

- Waardeer inspanning, originaliteit en groei meer dan het eindresultaat.
- Het product is niet onbelangrijk, een mooi product motiveert.

Integreer verschillende muzische domeinen

- Combineer beeld, muziek, drama, dans en media.
- Werk thematisch zodat verschillende expressievormen elkaar versterken.

Zet in op actief en participatief leren

- Laat leerlingen zelf creëren, spelen, improviseren en presenteren.
- Vermijd te passieve opdrachten: leren gebeurt door actief handelen.

Maak ruimte voor eigen expressie en keuze

- Bied open opdrachten met keuzemogelijkheden en met vormen van ondersteuning.
- Stimuleer eigen ideeën, fantasie en persoonlijke inbreng.

Werk vanuit een veilige en stimulerende leeromgeving

- Creëer een klimaat waarin fouten maken mag.
- Bevorder vertrouwen zodat leerlingen zich durven tonen.

Ga voor reflectie en feedback

- Laat leerlingen reflecteren over hun werk en dat van anderen op basis van criteria.
- Gebruik gerichte vragen: Wat zie/hoor/voel je? Wat werkte goed? Wat kan anders?
- Geef zowel productgerichte als procesgerichte feedback.

Differentieer

- Houd rekening met verschillen in talent, interesse en tempo.
- Bied variatie in opdrachten en ondersteuningsniveaus.

Werk vanuit een betekenisvolle context

- Koppel opdrachten aan leefwereld van kinderen of actuele thema's.
- Werk eventueel thematisch, projectmatig of vakoverschrijdend.

Neem als leraar verschillende rollen op

- Geef niet enkel instructie maar coach, inspireer en stimuleer.
- Voorzie impulsen (beeldmateriaal, muziek, verhalen) die creativiteit aanwakkeren.

Zet aan tot samenwerkend leren

- Laat leerlingen in duo's of groepen werken.
- Stimuleer overleg, co-creatie en wederzijdse inspiratie.

3. Bronnen

AHOVOKS (2026). Minimumdoelen en visieteksten voor het derde jaar kleuteronderwijs, het vierde jaar lager onderwijs en het zesde jaar lager onderwijs.

Van Heusden, B. (2010). Cultuur in de spiegel: Naar een doorlopende leerlijn cultuuronderwijs. Rijksuniversiteit Groningen.

OVSG (2026). Leer Lokaal. Politeia.

